

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

Gubbröra och fjällresor

En kvalitativ fallstudie om förekomsten av orsaksfaktorer till korruption i förundersökningsprotokoll tillhörande mål i Göteborgs korruptionshärva 2010

Sofie Hemberg

Examensarbete:	15 hp
Program:	Statsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin:	Ht 2016
Handledare:	Helena Stensöta
Antal ord:	11963

Sammanfattning

Korruption utgör ett av samtidens stora problem vilket bland annat underminerar förutsättningar för ekonomisk tillväxt och politisk legitimitet. I den banbrytande studien av Dollar et al., (2001) och efterföljande av Swamy et al., (2001) kommer man fram till att kvinnors närvaro minskar länders korruptionsnivåer. I denna studie undersöks därför kopplingen mellan kön och korruption genom analys av förundersökningsprotokoll i korruptionsmål i Göteborgs korruptionshärva 2010. Studien genomförs som en kvalitativ teoriprovande textanalys. Analysen finner stöd för fyra olika mekanismer som möjliggjort korruption; homogena nätverk, kön, bolagisering samt enskilda individers initiativ, men de framgår med varierande tydlighet och frekvens. Studiens tydligaste resultat visar att alla misstänkta i korruptionsmålen var män. Studien visar även att homogena nätverk kan orsaka korruption trots avsaknad av nära relationer om omgivande förutsättningar stödjer ett sådant beteende.

Nyckelord: korruption, kön, New Public Management, homogena nätverk, bad apple, vänskapskorruption

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Inledning	4
Tidigare forskning	5
Orsaker till korruption	
Kön	5
Homogena nätverk	7
Bolagisering och New Public Management	8
Bad Apples	9
Modell	
Syfte	
Frågeställning	
Fallstudie	
Göteborgshärvan	
Data och Metod	
Metod	
Material	
Genomförande	
Operationalisering	
Bolagisering och NPM	
Bad apples/Ruttna äpplen	
Homogena Nätverk	
Kön	
Resultat	
FUP 1 (B 15921-11)	
FUP 2 (13092-10)	
FUP 3 (B14942-10)	
FUP 4 (B 16336-10)	
FUP 5 (B 17904-10)	
FUP 6 (B 11893-11)	
FUP 7 (B 6251-11)	
Slutsats och diskussion	
Hur opererar mekanismen homogena nätverk på individnivå?	3
Referenser	

Inledning

Korruption är ett av samtidens största problem vilket har negativa konsekvenser på alla samhällsnivåer. Förekomsten av korruption sammanfaller med lägre hälsonivåer samt negativa effekter på ekonomisk utveckling, utbildning och social tillit (Rothstein, 2016). Forskning har kommit fram till att verktyg såsom fri press, ökad transparens och demokratisering kan underlätta upptäckten av korruption (ibid., s.69). I BRÅs rapport Den anmälda korruptionen i Sverige (2013) nämner man även homogena grupper som en bidragande faktor till korruption. Man menar att ett homogent nätverk kan skapa vänskapsrelationer vilka ökar risken för och underlättar upprätthållandet av vänskapskorruption (ibid., s.55). Denna typ av korruption beskrivs även i BRÅs rapport Korruption i myndighetssverige (2014), i vilken man konstaterar att då parter väl ingått i korrupta aktiviteter har de känt varandra länge, och ”om de inte har träffats i tjänsten är de barndomsvänner, familj eller släkt” (Ibid., s.9).

Forskning har även funnit en tydlig koppling mellan kön och korruption då man har observerat ett negativt samband mellan andelen kvinnor i parlament och landets korruptionsnivå (Dollar et al., 2001; Swamy et al., 2001). Sambandet har dock kritiserats av exempelvis Sung (2003) som menar att korrelationen mellan kön och korruption är ett skensamband och att det istället kan kopplas till den liberala demokratins effekter.

Uppdrag Granskning avslöjade 2010 flera korruptionsskandaler inom Göteborgs stad och kort därefter tillsattes en granskningskommission för att undersöka vad som legat till grund för oegentligheterna (Amnå et al., 2013). Rapporten, Tillitens Gränser (ibid.), kommer fram till vad man kallar för göteborgsandan. Denna kännetecknas av arbete ”där gränsöverskridande samarbete, pragmatisk handlingskraft och synbara resultat står i centrum” (ibid., s.7). Det finns ändå tvivel angående om göteborgsandan, vilket är ett begrepp utan tydlig vetenskaplig förankring, räcker för att förklara vad som låg till grund för korruptionen.

Studiens syfte är således tudelat. Dels avser studien pröva några av de orsaksfaktorer som nämns i tidigare forskning på det specifika fallet, och dels hur mekanismen homogena nätverk fungerar i praktiken. Det specifika fallet utgörs av Göteborgshärvan. Fallet är intressant att använda i en fallstudie då det uppvisar flera av de möjliga orsaksfaktorer till korruption som tidigare forskning påvisar och kan därmed kanske ställa dem på sin spets. Då fallet är relativt omfattande utgör det således en god grund för analysen.

Studiens material utgörs av förundersökningsprotokoll. Valet att studera dessa ger möjlighet att finna explicita uttalanden som tyder på korruptionens orsaksfaktorer, detta bidrar även till att studien enklare kan replikeras.

Tidigare forskning

Korruption som problem

Generellt sett talar man om korruption som något som begås av personer i maktpositioner. Det finns dock ingen allmängiltig definition men de kan anses snarlika. I Tillitens Gränser (Amnå et al., 2013) sammanfattar man flera stora organisationers definitioner av korruption, exempelvis menar Transparency International att ”korruption är att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egens eller annans vinning” (ibid., s.17). Stensöta et al. (2016) använder sig av en definition som bygger på tidigare forskning och som på svenska översätts till ”missbruk av tjänsteställning för privat vinning” (ibid., s.1). Det är utifrån denna definition studien kommer utgå.

Forskning visar att korruption medför stora skador och underminerar viktiga samhällsfunktioner vilket generellt sett påverkar människors välbefinnande negativt. Speciellt negativt påverkas utvecklingsländer, vari dessa samhällsfunktioner ofta är mer utsatta. Inte enbart länders ekonomiska välbefinnande påverkas utan även viktiga faktorer som medborgares hälsa, tillgång till rent vatten, upplevda välbefinnande, sociala tillit, utbildning och politisk legitimitet påverkas allmänt sett negativt av korruption (Rothstein, 2016). Trots att forskning kunnat utröna vissa mekanismer som bidrar till korruption krävs ytterligare efterforskning för att förstå problemet och under vilka förhållanden det förekommer.

Orsaker till korruption

Här presenteras några av de fenomen forskning menar kan ligga till grund för och möjliggöra korruption, vilka jag även kommer använda i studien.

Kön

Forskningsfältet kön och korruption fick sitt första stora genombrott då studien “Are women really the fairer sex? Corruption and women in government” publicerades av Dollar et al.

(2001). För studiens ena variabel, korruption, använder man data från Internation Country Risk Guide's korruptionsindex (CORRUPT) vari man mäter olika länders korruptionsbenägenhet. Den andra variabelns data hämtas från en Inter-parliamentary Union's survey från 1995, vilken tillhandahåller siffror på kvinnors inblandning i länders parlament mellan åren 1945-1995. Man tar även hänsyn till flertalet andra variabler, så som nivåer av social och ekonomisk utveckling och generell utbildningsnivå. Studien visar att det finns ett statistiskt signifikant negativt samband mellan korruption och andel kvinnor i parlamentet. Detta innebär alltså till att fler kvinnor på beslutande positioner relaterar till lägre nivåer av korruption.

Efterföljande forskning av Swamy et al. (2001) har preciserat mekanismer och utvecklat det teoretiska ramverket inom vilket man menar att sambandet existerar. Studien baseras på tre undersökningar och resultaten föreslår att det finns könsskillnader då det kommer till korruptionsbenägenhet. Man underbygger resultaten genom att hänvisa till kriminologisk forskning som exempelvis menar att kvinnor i större utsträckning än män väljer att följa lagar då man snarare känner sig skyddad än begränsad av dessa. Även teorier om att kvinnor generellt uppfostras in i mer "ärliga ideal" och till högre nivåer av självkontroll kan ligga till grund för studiens resultat (ibid.). Denna typ av socialiseringsmekanismer tas även upp i en studie av Esarey och Chirillo (2013) som argumenterar för att i de fall då korrupt beteende är normbrytande och stigmatiserat kommer kvinnor undvika det i större utsträckning än män. Den kriminologiska forskningen ligger även delvis till grund för teorin om könens skilda riskbenägenheter. Man har sett tydliga universella mönster som visar att framförallt unga män är överrepresenterade i brottsstatistiken.

Sambandet mellan kön och korruption har också ifrågasatts då forskare inte är överens angående vilka mekanismer som är avgörande för korrupt beteende. Sung (2003) hävdar att könet inte alls spelar in i sambandet och att det därför är spuriöst. Sung menar istället att kön (gender equality) och korruption (good governance) snarare löper parallellt på grund av den liberala demokratins effekter än att det finns ett beroendeförhållande mellan dem. Argumentet bygger på att den liberala demokratins värderingar gynnar jämställdhet och tolerans, samtidigt som den försvårar för korruption genom oberoende domstolar och noga granskning via fri press.

Forskning som menar att det finns ett samband framhåller även makt som en mekanism. Mekanismen utgår ifrån könens skilda möjlighetsstrukturer. På individnivå menar man att

kvinnor generellt sett tjänar mindre än män, att de i större utsträckning är involverade i familjeangelägenheter samt att färre kvinnor är delaktiga i offentliga angelägenheter. Alla dessa faktorer bidrar till att kvinnor i lägre utsträckning befinner sig i de samhällslager som utsätts för möjligheten att agera korrupt. Detta beskriver Mocan (2008) i sin artikel *What determines corruption?*

Highly educated and high-income individuals have higher exposure to being asked for a bribe by a government official. Males are more frequent targets of bribery, possibly because in most countries, males are more active than females in the labor market for various reasons, and therefore, they have more exposure to government officials (ibid. s.507)

Detta styrks av att man inte finner skillnader mellan köns korrupsionsbenägenhet då man väl ser till beslutsfattandenivå, utan att skillnaderna istället kan härledas ur möjlighetsstrukturerna (Wängnerud, 2012).

Homogena nätverk

Då forskare är oense angående vilka mekanismer som orsakar sambandet mellan kön och korruption, eller om det överhuvudtaget existerar ett samband (Sung, 2003), motiveras fortsatta studier. För att bidra kumulativt till forskningsfältet blir det därför intressant att lyfta in homogena nätverk och undersöka dess potentiella påverkan på korruption. Forskning menar att mekanismen spelar roll men man vet inte hur den fungerar i verkligheten.

För att teoretiskt härleda resonemanget kring homogena nätverk tar jag avstamp i institutionell teori vilken menar att verksamheters och organisationers styrning skapas av fler faktorer än dess formella strukturer och policyer. Även intern kultur, normer och regler internaliseras med tiden och därmed uppfattas som självklara handlingsmönster vilka präglar verksamhetsstyrningen (March and Olsen, 1989; Olsen, 2009; Sjöstrand & Wallgren, 2014). Dessa informella strukturer refereras ofta till i litteraturen som ett *visst klimat*, att det *sitter i väggarna* eller att det finns en *tillåtande intern kultur*. För att förstå varför dessa informella strukturer används och legitimeras hänvisar man till teorin om lämplighetslogik (March and Olsen, 1989). Teorin menar det handlingsalternativ som anses vara ”rätt” skall förstås inom den sociala kontexten, vilket innebär att vad som anses ”objektivt” och formellt rätt inte prioriteras. I förlängningen och i relation till teorin om homogenanätverk innebär det att den som vill anses som en pålitlig gruppmedlem är det viktigt att följa de regler och normer som anses lämpliga inom gruppen/nätverket (ibid.).

Resonemanget om homogena nätverk som förklaringsmekanism åt korruption kan även härledas ur ”lika barn leka bäst”-principen, vilken skapar möjlighet för vänskapsband som i sin tur kan leda till vänskapskorruption och korruptionsnätverk. Dessa faktorer är intressanta att ta i beaktande vid korruptionsforskning eftersom det bland vissa grupper finns en viss överrepresentation. Denna benämns i studien av Statskontoret (2012) på så vis att ”En betydande andel av alla mottagare [av mutor] som är verksamma i kommun eller vid ett kommunalägt företag, och som har en relation med byggföretag, är vanligtvis medelålders män med hög chefsbefattning” (Statskontoret, 2012 s.41).

Homogena nätverk kan enklare upprätthålla en intern korruptionskultur vilken skapats genom internaliserade normer som anpassats efter tid (Brottsförebyggande rådet, 2013). I BRÅs rapport *Den anmälda korruptionen i Sverige* (2013) hänvisar man bland annat till kön, ålder, etnicitet och utbildning när man talar om aspekter som kan vara homogena och avgörande för förmågan att skapa vänskapsrelationer som ledet till vänskapskorruption. Vänskapskorruption avses i BRÅs rapport (Korruption i Myndighetssverige) från 2014 som ”maktmissbruk utan att pengar byter ägare. I stället är det tjänster och gentjänster som bygger på gamla relationer” (ibid., s.17).

Bolagisering och New Public Management

Under 1980-, och 90-talet introducerades västvärlden för New Public Management (NPM), vilket är en typ av administrationsmodell som härstammar ur neo-liberal teori. Denna teori menar att offentlig och privat verksamhet inte skiljer sig i avseende på styrning, utan att offentlig verksamhet likt privat kan kontrakteras ut och bedrivs på en konkurrensutsatt marknad med vinstintresse. Användarna av offentlig service bör inom ramen för teorin ses som kunder, likt den konkurrensutsatta marknaden, som vid missnöje byter ut den som tillhandahåller tjänsten och därmed höja utbudets standard. NPM är mer mål- och resultatstyrt och ämnar effektivisera, skapa bättre kundnöjdhet och en mindre stel byråkratisk process. Somliga menar dock att detta i vissa fall har premierats över graden av korrekthet i arbetsprocessen (Pierre et al. 2010).

Införande av NPM innebär ofta att upphandlad verksamhet och beslut sam fattas däri flyttas längre ifrån politiken vilket medför lägre grad av insyn. På grund av systemets uppbyggnad ställer det krav på noggrannare uppföljning och kontroll (Statskontoret, 2015). I övergången från offentligt driven verksamhet till delvis privat sker även förändringar i de regelverk

verksamheterna måste förhålla sig till. Det är i detta skede gränsdragningsproblem skapas. Eftersom de regelverk under vilka privata och offentliga aktörer arbetar skiljer sig åt har det visat sig svårt för att skapa ett tydligt regelverk som inte lämnar den upphandlade aktören i ett regelmässigt ingenmansland och därmed ökad risk för korruption (Loxbo, 2010).

Generellt menar man att insyn och transparens är önskvärt, har positiv effekt på tillit för offentlig verksamhet och underlättar ansvarsutkrävande, men en utveckling åt ökad insyn är inte given (Erlingsson et al., 2008, s.596; Statskontoret, 2012). Vad detta beror på är inte uppenbart, men en hypotes kan utgöras av det faktum att NPM uppvisar vissa egenskaper som minskar graden av transparens i offentlig verksamhet och därmed möjliggör korruption.

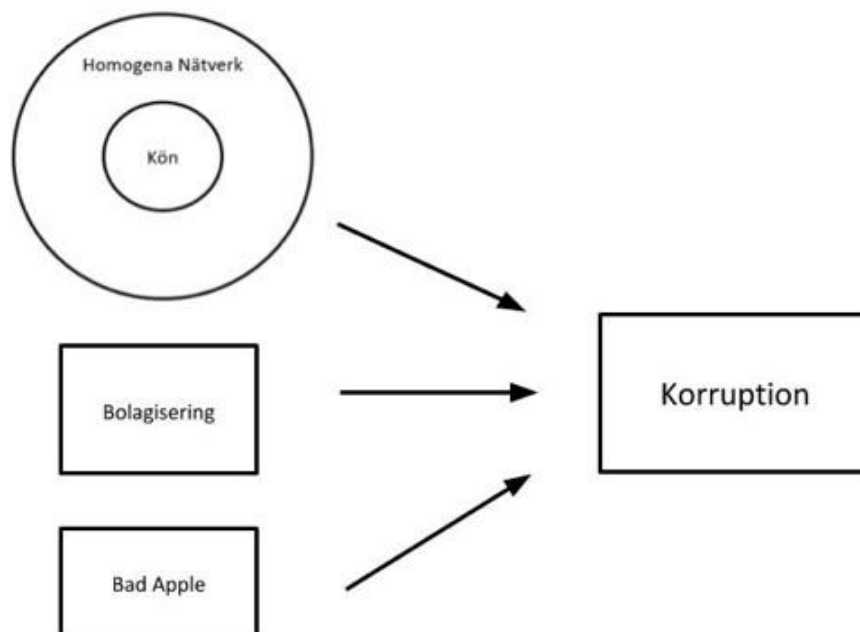
Bad Apples

Tidigt introducerades teorier för att förstå varför personer eller organisationer fattar, vad man väljer att beskriva som, oetiska beslut. En av dessa är teorin om 'bad apples' och 'bad barrels', vilken bygger på härledning av oetiska beslut tagna av antingen individer ('bad apples') eller av organisationer ('bad barrels'). I en studie av Ashforth et al., (2008) sammanfattar man tidigare litteraturs beskrivning av vilka som kan karaktäriseras som 'bad apples'. Man menar härdraget att dessa är individer med anlag för bristande integritet, moral, självkontroll, empati och kognitiv moralutveckling (ibid. s.672). Resonemanget utvecklas i meta-analysen av Kish-Gephart et al. (2010) i studien Bad apples, bad cases, and bad barrels, vari man framförallt fokuserar på teori om kognitiv moralutveckling (CMD). Denna teori förklarar hur individer växer upp och utvecklar den komplexa förståelsen för varför saker är moraliskt sett "rätt och fel". Den statistiska studien finner deis, med utgångspunkt i teorin om CMD, att personer som "manipulerar" andra för egen vinning, som inte ser en långsiktig koppling mellan handlande och resultat och som menar att oetiska beslut fattas på grund av sammanhanget är mer troliga att utgöra 'bad apples' och därmed agera oetiskt. Denna typ av person omnämns i BRÅs rapport (2013) som en nyckelperson, vilken direkt eller indirekt påverkar exempelvis upphandlingar (ibid., s.73). Viss forskning kritiserar dock teorin och menar att korruption snarare härstammar ur Bad Barrels, vilket är exempelvis organisationer och större grupper som präglas av en oetisk kultur (Kish-Gephart et al., 2010).

Modell

Studien motiveras av behov av ytterligare forskning och Wängnerud (2012) menar att “There is a need to develop a framework where multiple theories are used to study the relationship between gender and corruption.” (ibid., s.230). Även i *Gender and Corruption: The Mediating Power of Institutional Logics* av Stensöta et al (2015) pekar man på att” It is our contention that the forefront of research in the area of gender and corruption should be aimed at exploring *how* and *under what conditions* gender is likely to have an impact on corruption.” (ibid., s.476).

Modellen visar studiens fyra orsaksfaktorer till korrruptionen i fallet. Bolagisering och bad apple går att separerat härleda och förstå i praktiken, men mekanismerna homogena nätverk och är kön desto svårare att skilja åt. Eftersom man inte vet hur dessa fungerar på individnivå och hur de separerat tar sig i uttryck i verkligheten är könsmekanismen inkluderad i homogena nätverk till det att dessa orsaksfaktorer i praktiken går att skilja åt.

Syfte

Studiens syfte är att,

- 1) pröva orsaksfaktorer till korruption som nämns i tidigare forskning på ett specifikt fall samt att
- 2) i mer detalj undersöka hur mekanismen homogena nätverk verkar på individnivå

Frågeställning

Studien ämnar ge svara på om och genom vilka mekanismer man kan förstå målens händelseförlopp. Syftet är 1. att pröva orsaksfaktorer som nämnts i tidigare forskning på det specifika fallet, dvs att förklara det specifika fallet samt 2. att bidra till forskningsfältet med kunskap om hur homogena nätverk uttrycker sig i praktiken. Detta mynnar därför ut i studiens frågeställningar:

Syfte 1. att pröva orsaksfaktorer som nämnts i tidigare forskning på det specifika fallet, dvs att förklara det specifika fallet

Syfte 2. att bidra till forskningsfältet med kunskap om hur homogena nätverk uttrycker sig i praktiken.

- 1) Kan korruptionen i målen kopplas till bolagiserad kommunal verksamhet samt ha föranletts av dess påstådda effekter?
- 2) Var de inblandade i målen män?
- 3) a) Har händelserna i korruptionsmålen föranletts av personers involvering i homogena nätverk?
b) Hur opererar mekanismen på individnivå?
- 4) Finns det indikatorer i förhören som tyder på att händelserna har initierats och drivits av en enskild individ?

Syfte 2. Lyfts bara i relation till homogena nätverk då den skiljer sig ifrån de övriga förklaringsfaktorerna. Forskning pekar på att det finns ett samband mellan homogena nätverk och korruption (BRÅ, 2013; BRÅ 2014) men för man vet alldeles för lite om hur mekanismen faktiskt opererar på individnivå. Detta medför att den måste studeras mer ingående och kräver därför mer än ett ja/nej-svar, vilket de övriga frågorna kan besvaras med.

Fallstudie

Många av de orsaker forskning menar ligger till grund för korruption är förankrade i teori men ännu inte klargjorda för hur de opererar i verkligheten. En fallstudie i detta sammanhang bidrar till forskningen på området genom att fenomenet korruption och de mekanismer som ligger till grund för korruption studeras på djupet i dess verkliga miljö.

För att uppnå studiens syfte görs därför en fallstudie av korruptionshärvan i Göteborg 2010. Fallet är intressant att studera i samband med de förklaringsfaktorer till korruption tidigare forskning framställer då det finns anledning att tro att fallet ställer vissa på sin spets.

Exempelvis, eftersom händelserna skedde i Göteborg är det troligt att ”göteborgsandan” spelat in, vilken har mycket gemensamt med teorin om homogena nätverk vilket sannolikt innebär att denna ställs på sin spets. Kan studien fastställa förekomsten av homogena nätverk är det även möjligt att utkristallisera hur dessa verkar på individnivå. Det finns även anledning att tro att teori om bolagisering varit en inspelande faktor och kan ställas på sin spets då Göteborg sticker ut i statistiken vad gäller antal kommunal bolag (Amnå et al., 2013).

Ett alternativ till fallstudien hade kunnat utgöras av en jämförande MSS-design (Most Similar System), i vilken man jämfört två lika kommuner i så många avseenden som möjligt (folkmängd, antal kommunala bolag, storlek osv.) förutom stora skillnader i korruptionsnivåer. Detta skulle kunna ge information om under vilka omständigheter korruption är mer troligt att förekomma och berätta hur mekanismerna bakom ser ut. Det hade dock krävt mycket mer jobb vilket inte får plats inom ramen för denna uppsats.

Göteborgshärvan

Uppdrag Granskning avslöjade år 2010 flera mutbrott inom Göteborgs kommun och kommunala bolag vilket utgjorde startskottet för vad som snabbt kom att kallas för Göteborgshärvan och år 2010 som *annus hirribilis*, eller hemskheternas år (Amnå et al. 2013, s.106). Sammantaget startade ett tiotal förundersökningar, varav flertalet gällde eventuella mutbrott begångna av personer som tidigare arbetet eller fortfarande arbetade inom kommunala fastighetsbolag.

Data och Metod

Studiens empiriska material utgörs av rättsfall i den så kallade Göteborgshärvan och mer specifikt av förundersökningsprotokoll från Göteborgs Tingsrätt. Materialet är generellt sett

ovanligt att undersöka då det är en samhällsvetenskaplig uppsats och inte en juridisk. I en studie om mäns dödliga våld mot kvinnor av Towns (2010) används dock förhör (vilka ingår i förundersökningsprotokollen) som material vilket gav en fingervisning på hur analysen av materialet kunde genomföras, vilket jag efterliknat.

Detta relativt ovanliga material är hjälpsamt på flera vis eftersom det är skapat av personer vars arbete till stor del går ut på att intervjua/förhöra och samtidigt låter mig få tillgång till en stor mängd material direkt. Istället för att ”uppfinna hjulet” igen genom egna intervjuer med inblandade skapar förhören en smart ”genväg”. Materialet är även tacksamt då det är allmänna handlingar och en väldefinierad mängd empiri men tydligt syfte vilket tillåter att mer tid läggs på analysen istället för på insamlingen. En alternativ metod hade kunnat utgöras av intervjuer med personer inblandade i korruptionsbrott för att få svar på frågor som var mer nischade till studien. Trots det hade troligtvis intervjuer generellt sett varit svåra att få till då det finns anledning att tro att inblandade ogärna ställer upp på intervjuer samt att stor del av tiden istället skulle lagts på insamlandet av materialet istället för på analysen.

Metod

Studiens metod utgörs av en kvalitativ teoriprovande textanalys med processpårande ambitioner för att finna ”orsaker till effekter” (Esiasson et al., 2012, s.129). En teoriprovning innebär att en eller fler konkreta hypoteser prövas på materialet för att sedan mynna ut i resultat som antingen förstärker eller försvagar teorierna (ibid., s.40).

Den kvalitativa textanalysen kommer göras på mål från Göteborgs Tingsrätt, även om åtalet senare ogillats eller omprövats i Hovrätten. Materialet begränsades naturligt till sju mål på grund av fallets omfattning. Den kvalitativa textanalysen lämpar sig väl då studiens syfte är att pröva vissa orsaksfaktorer tidigare forskning menar ligger till grund för korruption. Detta tillåter mig att utmejsla och finna variation i hur mekanismerna ter sig i praktiken. En kvalitativ textanalys är spännande att genomföra på fallet då den kan bidra med förståelse för hur personer som de facto varit inblandade i korruptionsbrott resonerar och på vilka grunder personerna valt att agera korrupt. Att urskilja och förstå mekanismerna som orsakar korruption är viktigt för att råda bot på de negativa effekter som fenomenet har på alla samhällsnivåer.

Jag kommer även sammanställa beskrivningar av de relationer där korruption ägt rum genom att kvalitativt sammanfatta mekanismerna som idealtyper. Det är intressantare att urskönja essensen av de olika typer av relationer som upptäcks snarare än att kvantifiera dem.

Material

Studiens material består av de förundersökningsprotokoll (FUP) som upprättats i samband med att åtal väcktes mot personer inblandade i göteborgshärvan. Syftet med förundersökningsprotokollen är att ge nog med material till åklagaren för denne att bedöma huruvida det finns tillräckligt med underlag för att väcka åtal eller inte. De innehåller alltså allt som kan vara av vikt för utredningen, förhör med de misstänkta, vittnen och andra (exempelvis respektive eller kollegor). Även kopior på fakturor, mailkonversationer och kvitton osv. Detta skapar troligtvis god grund för analys samt möjligheter att utkristallisera de mekanismer jag menar ligger till grund för korruptionen.

Textanalysen kommer framförallt utgå ifrån förhören med personer misstänkta/tidigare misstänkta för brott eftersom det i dessa är mest troligt att mekanismerna förekommer och kan upptäckas. Även förhör med vittnen och annan kommer ligga till grund för analysen, detta material utgör dock ofta en mindre del av förundersökningarna än förhör med misstänkt. Material så som fakturor och mail kommer inte inkluderas eftersom de inom ramen för denna studie troligtvis inte skulle tillföra något ytterligare. Jag kommer förhålla mig till förhören som om det vore transkriberade informantintervjuer.

Genomförande

En uppfattning angående vilka fall som ingår i göteborgshärvan fick jag genom en artikel som listar och sammanfattar målen, men som utelämnar målnumren vilket innebar att det blev svårt att begära ut förundersökningsprotokollen (Höglund, 2012). Därför försökte jag matcha beskrivningarna av fallen med informationen som finns på Institutet Mot Mutors hemsida och kunde därefter begära ut de intressanta målen på Göteborgs Tingsrätt. Eftersom det inte finns någon tydlig ram angående vilka mål som inkluderas i göteborgshärvan (utöver artikeln Höglund, 2012) begärde jag istället ut de mål jag kunde hitta och inkluderade de i studien. Den första domen jag fick tillgång till fann jag på Flashback i en tråd som startades i samband med att Uppdrag Granskning avsnitt om göteborgshärvan sändes. Kritik kan framföras vid användning av denna källa, men eftersom jag enbart tog del av förundersökningsprotokollet som sådant (inskannat av domstolen och sedan uppladdat) menar jag att den är trovärdig. En FUP fick jag skickad till mig av Göteborgs Tingsrätts Arkiv, då alla filer i målet reda var inskannade och därför enkla att skicka per mail. Resterande som inte var inskannade fick jag tillgång till genom att besöka Göteborgs Tingsrätt och i förhand begärt få titta på vissa förundersökningsprotokoll. Dessa var då förberedda och jag kunde sedan läsa och kopiera

(mot ersättning) det material jag sökte i deras ”pressrum”. För 120 kopierade sidor betalade jag 270 kronor.

Jag läste igenom materialet en gång för varje frågeställning i syfte att hitta uttalanden som pekade på dessa och kodade texten därefter.

I och med arbetes gång visade det sig finnas två vis på vilka man transkriberade förhören, antingen genom att skriva ner konversationen så som den gick till med frågor/påståenden och svar eller i dikterad form. Då förhören transkriberades i dikterad form upplevde jag att vissa aspekter av förhöret försvann eftersom det sammanfattas och kortas ner.

Enligt den lista Höglund (2012) sammanställer fanns det då artikeln skrevs 12 stycken fall där antingen domen redan fallit, åtal var väckt eller utredningen var pågående. Varv dessa har jag fått tag i sju av de 12 förundersökningsprotokollen. Eftersom i alla fall tre av dessa utredningar lades ner på grund av bristande bevis kunde jag av naturliga skäl inte hitta målnummer till dessa då de aldrig blev mål. De resterande två kunde jag inte hitta då det inte fanns tillräckligt med information om dem i medier.

Operationalisering

Häri beskriver jag hur orsaksfaktorerna kommer upptäckas i materialet.

Bolagisering och NPM

För att undersöka en möjlig effekt av bolagisering kräver det att jag först tar reda på inom vilken sektor, kommunalt eller privat (inom bolag), de misstänka/tidigare misstänkta personerna arbetade i vid tiden för händelserna. Därefter kommer jag läsa igenom materialet i mening att finna citat som kan tyda på effekter av bristande transparens, exempelvis något i stil med ” vi kunde göra vårt jobb utan att någon ifrågasatte metoderna” eller ” eftersom det inte fanns någon som kontrollerade kunde vi lösa saker på vårt egna sätt”.

Bad apples/Ruttna äpplen

I Brottsförebyggande rådets rapport Korruption i myndighetssverige (2014) undersöker man opassande relationer mellan ”*insider* på myndigheter och *påverkare* inom organiserad eller ekonomisk brottslighet” (ibid., s.7). Studien kommer fram till att den näst intill uteslutande orsaken till korruptionen kan härledas till Ruttna Äpplen, alltså enskilda individer (insiders på myndigheter). Dessa individer eller så kallade ruttna äpplen, beskrivs i Ashforth et al., (2008) som individer med bristande integritet, moral, självkontroll, empati och kognitiv moralutveckling. För att operationalisera bad apples kommer jag utgå ifrån denna definition och i analysen undersöka materialet för att utröna om något falls händelseförlopp kan härledas

till en enskild individ som porträtterar dessa egenskaper, som initierat eller vars handlingar varit avgörande för korruptionen, en ”spindel i nätet”. För att identifiera bad apples i texten kommer jag leta efter citat i vilka kontentan förslagsvis är ”*Jag [förhörd] sa åt X att göra si och så, även om jag visste att det var fel*”, eller ”*X sa åt mig [förhörd] att göra si och så även om X visste att det var fel*”. Saker i texten som uttrycker att en viss person spelat en avgörande roll för händelserna kommer kodas som bad apple.

Homogena Nätverk

Denna mekanism förekommer inte i bred utsträckning inom denna forskningsgren, men den diskuteras i Den anmälda korruptionen i Sverige (2013) av Brottsförebyggande rådet.

Homogena grupper och nätverk menar man kan bidra till en normförskjutning som i större mån tillåter korruption. Speciellt riskerar en kultur av vänskapskorruption utvecklas, där man refererar till relationer mellan individer som kan utgöras av ”lika barn leka bäst”-principen (ibid., s.55). Man benämner inte tydligt vad som utgör ett homogent nätverk, men i förslag angående vad som i detta avseende bör göras för att stävja korruption menar man att ”... ha en spridning i ålders- och könsfördelningen bland de anställda”. Alltså utgår man ifrån både ålders- och könsmässig homogenitet då man talar om homogena grupper. Åldersaspekten inkluderar ofta det faktum att personer som nått en viss ålder även har nått en viss position med möjlighet att agera korrupt.

Jag kommer utgå ifrån ”lika barn leka bäst”-principen, och menar att ett homogent nätverk utgörs av personer som är lika i avseenden som gemensam historia, arbetsplatser, yrkeskategorier, arbetsgivare, erfarenhet inom branscher, positioner osv.

Annå et al. (2013) skriver att ”Nätverk är lika viktiga. Nätverk mellan individer och mellan organisationer bygger på tillit och en gemensam historia.” (ibid., s.192). Här refererar man till den tunna gränsen mellan ett sunt och korrupt nätverk vilka båda delvis kan bygga på gemensam historia, därför väljer jag främst att undersöka om korruptionen i målen kan föregås av en gemensam historia. Om denna visar sig vara lika mellan personer i ett fall är det rimligt att tänka på relationen som homogen, och därför möjliggöra grogrund för vänskapskorruption. Jag kommer därför operationalisera homogena nätverk genom att belysa de misstänkas/tidigare misstänkta relationer och gemensamma historia för att utröna om mekanismen spelat in. En gemensam historia kan eventuellt utgöras av att personerna i fråga tidigare arbetat på samma arbetsplats, umgåtts i gemensamma kretsar eller gått i skolan

tillsamman och kan potentiellt identifieras genom denna typ av citat, ”Vi [två misstänkta] jobbade mycket tillsammans för 10 år sedan, men senare bara setts på jobb ibland”.

Kön

Kön kommer i textanalysen framförallt operationaliseras genom att räkna hur stor andel av de misstänkta/tidigare misstänka i fallen som tillhör vardera kön. Eftersom det ur materialet som sådant troligtvis inte går att utkristallisera mekanismer som skulle tyda på exempelvis köns olika socialisering undviker jag det.

Resultat

FUP 1 (B 15921-11)

Målet utreder ett flertal personer delvis misstänkta för mutbrott, bestickning och medhjälp till grov trolöshet mot huvudman. Målet gäller personer som givits otillbörliga förmåner vilka åsamkat det kommunala bostadsbolaget Poseidon ekonomisk skada.

Bolagisering:

I målet arbetade två av fem inom det kommunala bostadsbolaget Poseidon och resterande tre inom bolag som upphandlats av Poseidon. De två Poseidonanställda fick inom det kommunala bostadsbolaget rum att arbeta under relativt insynsskyddade omständigheter vilket kan ha minskat incitamenten att motstå korrupt agerande. Detta kan exemplifieras med ett utdrag ur förhör med Misstänkt (2). Förhørsledaren (Fhl) undrar om rutiner angående attestering och godkännande av fakturor, och framhåller att Misstänkt (2) hade attesträtt på belopp upp till 10 000 kronor vilket krävde att fakturor på belopp som översteg detta behövde gå igenom distriktschefen. För att underlätta den byråkratiska processen hade istället Misstänkt (2) och ytterligare en anställd delat upp fakturor mellan fastigheter på så vis att beloppet understeg 10 000 kronor på vardera sedan låtit ena personen attestera och den andra godkänna. På detta vis kunde man ”effektivisera” arbetet utan några tidigare invändningar. I förhören uttrycks detta delvis genom:

Misstänkt (2): nä men det .. det är lite grann som vi pratade om förut det var ju väldigt högt tempo och det kom ju in fakturor o .. så det ..

Fhl: om Misstänkt (1) godkände en och du skulle attestera den kan du försöka beskriva lite hur gick det till, fick du någon information eller attestera du bara på grund av att Misstänkt (1) hade godkänt den...

(Misstänkt 2): hrm det var ett väldigt lite ifrågasättande gällande attester och jag menar det var ju .. jag attestera otroligt många fakturor från husvärdar och allting och det var ju väldigt lite ifrågasättande..

(diariernr:1400K143867-10, s.837)

Man upplevde att arbetsbelastningen var hög och att det den bristande insynen tillät en att ”gena” förbi vissa lagar och byråkratiska processer. Denna typ av resonemang finner jag även i förhör med andra misstänkta. En typ av förklaring till händelserna ges av Misstänkt (4):

(Misstänkt 4): [...]

Och ibland så gör vi jobben fast vi också då enligt entreprenadjuridiken då inte är rätt men att man gör arbetet först för att man anser att man hinner inte vänta på beskedet utan det stoppar upp hela jobbet och då kör man och så får man säga i efterhand vi gjorde det här och är beställaren just och bra så inser dom att det var så som var betalt och egentligen skulle man kunna säga ja vad bra att ni gjorde det men vi har inte beställt det. Det är liksom.. det vi spelar med hela tiden...

(diariernr:1400-K143867-10, s.909)

Detta utdrag tyder på att man snarare har fokuserat på effektivitet än korrekt utförande. På grund av att underleverantörer både måste vara billiga och effektiva för att få ett kontrakt och vinna upphandling tillsammans med de kommunala bolagens generella brist på insyn kan utdraget skvallra om att dessa faktorer spelat in i händelseutvecklingen.

Ytterligare ett utdrag talar om möjliga effekter av bolagiserad kommunal verksamhet. Här undrar Fhl på vilka grunder Misstänkt (1) blev avskedad från arbetet i samband med att oegentligheterna uppdagades. Anledningen var urkundsförfalskning, och upptakten till den beskrivs av Misstänkt (1) såhär:

(Misstänkt 1): [...]

Så har jag gjort på dom här två projekten och.. ja det som, det dum, alltså det, det dumma i det här fallet det var ju att när jag hade gjort i ordning dom här papprena så ska, om man skall följa det man gjort innan då så brukar bygglidaren skriva under att liksom visa för mig, den här är okej, den här är okej.

Nu gjorde jag inte det för jag tror det var sanslöst mycket under den här perioden så jag tror i alla fall att jag tänkte att jag skit, jag hinner inte åka till honom så jag skrev under papprena med hans initialer och sen så färdigt det är min ide nu kör vi alla och då har det redan dragit igång 25000 nya projekt så då springer man ju vidare

(harkling) och... [...]

(diariernr:1400-K143867-10, s.1030)

Återigen nämns valet att gena kring regelverk på grund av påfrestning och högt tempo. Detta kan vara en konsekvens av bolagiseringen som potentiellt fungerar under viss tid just på grund av bristande transparens.

Mekanismen framkommer i materialet delvis genom uttalanden om högt tempo och press på effektivitet samt då det nämns att arbetssättet sällan ifrågasattes vilket kan vara tecken på verksamhetens bristande transparens.

Bad apple:

Exempel som antyder på bad apple-egenskaper och som därmed kan ha spelat roll för händelseförloppet kan hämtas ur förhör med (Misstänkt 3) (förhöret har skrivits i dikterad form). Fhl framhåller att Misstänkt (3) har gått runt bolagets praxis när det gäller arbetens projektnummer (genom vilka man håller koll på kostnader osv.) för att gynna Misstänkt (1).

Är det inte logiskt att man hade skapat ett ytterligare nummer till Misstänkt (1) på ett helt annat projekt.

Det är ju faktiskt upp till Misstänkt (3) att skapa arbetsordernumrena, det är han som har den möjligheten på Misstänkt (3):s elfirma. Han hade kunnat skapa både ett och två tre och fyra nummer men inte tömma ett nummer från Misstänkt (1) hus och ta upp.

Fhl frågade om hur det låter, om det låter sunt det som fhl resonerar om och ger påståenden om så uttryckte Misstänkt (3) med facit i hand så skulle jag ha skapat ett helt nytt ordernummer så hade jag sluppit det här tjafset. Och därefter uttryckte han vi hade inte facit då.

(diariernr:1400-K156054-10, s.992)

Detta utdrag ur förhör kan kopplas till teori om bad apples då det framgår att Misstänkt (1) varit drivande i processen som gällde att kostnader som lagts på dennes hus skulle portioneras ut på Poseidons fastigheter via den upphandlade elfirman. Misstänkt (1) agerade på så vis och utnyttjade sin position som anställd vid Poseidon att Misstänkt (3) av olika anledningar valde att frånga praxis och möjliggöra händelseförloppet.

Det finns om än svaga tecken på att mekanismen finns och att korruptionen möjliggjorts delvis på grund av en enskild persons agerande.

Homogena nätverk:

Det framkommer genom förhör att personerna i fråga hade ungefär liknande ställning inom vardera bolaget. De tre som till slut dömdes var alla projektledare, varav de som inte dömdes var ena enhetschef och andra projektledare.

Att personerna i fråga alla nått relativt höga positioner inom bolagen kan tyda på att de arbetat inom branschen tillräckligt länge för att erhålla den erfarenhet som krävs och på så vis bli projektledare och chefer. Det bör alltså finnas någon typ av gemensam tidigare erfarenhet (utbildning osv) personerna emellan som bidragit till att de senare hamnat på dessa positioner. I förhör med distriktschefen Annan (1) framgår det även tydligt att vissa av de inblandade hade goda relationer, vilka berättas om såhär:

(Annan 1): *Men dom har under hela den tiden som jag har varit distriktschef så har dom haft en otrolig god kontakt. Dom [Misstänkta 1, 2 & 3] har haft jätteroligt ihop, dom har suttit hos varandra ibland och tjatat och samarbetat angående olika projekt osv. När vi har personalaktiviteter eller personaltrevligheter så är det alltid Misstänkt (1) och Misstänkt (2) som har eller oftast är det dom två som har hjälpt till och dragit igång aktiviteterna, ordnat lekar och musik och allt vad det nu är så har dom gjort det tillsammans. Misstänkt (2) bad vid ett tidigt skede att få driva lite projekt och det ingår normalt inte i en förvaltarroll men jag sade till honom att det fick han göra så länge som han kom överens med Misstänkt (1) att det var okej för Misstänkt (1) och att då Misstänkt (1) handledde honom. Om han hade frågor så fick han ställa dom till Misstänkt (1) i så fall hur man driver projekt och vad det är man skall kontrollera. Jag upplever att det är så som har skett. Dom gick en projektledarkurs tillsammans, dom var borta 2-3 dagar vid ett antal tillfällen 5-6 tillfällen tror jag och kom alltid tillbaka och hade haft det jättetrevligt osv. Dom har också haft jag förstått middagar ihop umgåtts lite grann så där med fruvar o med Misstänkt (3) och ytterligare nån.*
(diariernr: 1400-K143867-10, s.47)

Detta uttalande tyder på att det finns en relativt väl etablerad relation mellan alla tre parter. Personerna satt vid tiden för händelserna på ungefär liknande positioner, erfarenheter av branschen och var åldersmässigt lika.

Även detta utdrag visar på relationer utanför arbetet mellan branschmedlemmar. Häri undrar Fhl om en fest Misstänkt (1) hade efter dennes husbygge var färdigställt.

Fhl: *Ja, X ja, du bjuder i alla fall in när man ser på listan så blir det bara så här, för du tackar för att nu är det äntligen, besvär och allt nu är allting äntligen klart du är glad över att att du har flyttat in med din familj och nu vill du bjuda dom som har hjälpt dig Imed huset, det är absolut den uppfattningen man får för det är ju bara branschfolk... från dom firmor som jag kan se också har jobbat med det, är det nåt du kommer ihåg?*
(Misstänkt 1): *Mmm, ja, jag kommer ihåg att jag hade en äh... vad ska man säga, en liten fest en liten middag där för dom som hade varit inblandade*
(diariernr:1400-K143867-10, s.1088)

Här framkommer det att flera av de inblandade hade relationer som inte var enbart affärsmässiga, utan kanske även av vänskapskaraktär.

Baserat på detta mål framkommer det inte att de inblandade kände varandra sedan långt tillbaka, men trots det vi tid för händelserna verkade ha goda relationer som inte enbart var av affärsmässig karaktär.

Kön:

Av de fem personer som benämns som misstänkta/tidigare misstänkta för brott var alla män. Den generella uppfattningen angående målets könsfördelning är att både de centrala och periferera aktörerna är nästan enbart män.

Sammanfattning:

1. Korruptionen i målet kan kopplas till bolagiserad verksamhet samt att händelserna kan ha föranletts av påstådda effekter av bolagisering.
2. Det framgår inte huruvida de inblandade varit involverade i homogena nätverk.
3. Alla misstänkta i målet var män.
4. Det finns indikatorer som tyder på en enskild individs initiering av händelserna.

FUP 2 (13092-10)

Målet utreder ett flertal personer misstänkta för dels bestickning, grovt mutbrott och grov trolöshet mot huvudman. Målet gäller personer som givits otillbörliga förmåner vilka åsamkat IOFF (Göteborgs stads Idrotts- och Föreningsförvaltning) skada. Exempelvis genom uppförande av kommunanställds garage och betalda restaurangbesök.

Bolagisering:

Ingen av de misstänkta personerna i detta fall jobbade vi tillfälle för händelserna i ett kommunalt bolag.

Bad apple:

I detta mål har det generellt visat sig svårt att skilja vissa av mekanismerna åt, men ändå finns det vissa utdrag ur förhören som kan liknas vid bad apples

FL: varför lät DU (Misstänkt 2), Byggföretag (3) göra dessa arbeten för kommunen under 2007-2009, då du visste att denne saknade ramavtal med kommunen (tydliga direktiv från 'Chef till Misstänkt 2' enligt förhör med denne)?

(Misstänkt 2): De (annat upphandlat byggföretag) gjorde jobb åt varandra och därför passade det bra. För övrigt har jag inga kommentarer.

(diariernr:1400-K65822-10, s.215)

Detta utdrag ur förhöret tyder på att personen har, trots att denne vet att det är emot reglerna, valt att ta in en firma som inte är behörig. Misstänkt (2)s beslut om att gå emot regelverket föranledde korruptionen parterna emellan.

Det finns tecken som tyder på att Misstänkt (2) kan ha spelat en avgörande roll för händelseförloppet då han medvetet gynnat ett företag denne sedan fick muta av.

Homogena nätverk:

Det framkommer att Misstänkt (2) och (3) varit bekanta/vänner sedan länge, Misstänkt (3) benämner den dock som ”affärsmässig”:

*(Misstänkt 3): Ren affärsrelation, vi har inte umgått privat. Vi har varit ute och ätit några gånger men inget umgänge. Jag tror det började i mitten på 1990-talet.
(diariernr:1400-K65822-10, s.43)*

Beroende av vad Misstänkt (3) definierar som affärsrelation kan man motsäga påståendet om relationens natur baserat på nästa uttalande om Misstänkt (2)s fru. Då Misstänkt (3) verkar vara relativt väl bevandrad i parets privata angelägenheter kan det finnas anledning att tvivla på hans uttalande om deras relation. Även baserat på det faktum att de sedan länge känt varandra, och under 90-talet rest tillsammans väcker det tvivel angående affärsrelationen.

FL: Misstänkt (3) har ett hus vid medelhavet där du bl a varit i början av 90-talet tillsammans med Annan (1) (uppgifter från Uppdrag granskning). Du uppgav i programmet att du även varit där med din fru, (vilket hon har sagt i Uppdrag granskning). Vid hur många tillfällen har du besökt/ varit gäst i Misstänkt (3)s hus i Nice?

*(Misstänkt 2): Vi var nere och spelade golf 1991 och sedan har jag och min fru varit nere några gånger. Vi har hyrt det av Misstänkt (3) några gånger.
(diariernr:1400-K65822-10, s.188)*

Även Misstänkt (1) och (2) har ätit middag vid ett fåtal gånger och gått på musikal, vilken typ av relation de har benämner denne inte. Det framkommer även genom förhören att Misstänkt (3) arbetat relativt tätt med/åt flera familjemedlemmar, exempelvis bror, far och son (se förhör diariernr: 1400-K65822-10, s. 226, 241, 252).

Mekanismen förekommer relativt tydligt i målet då de inblandade arbetat tillsammans under lång tid och samtidigt umgått privat.

Kön:

Alla misstänkta/tidigare misstänkta är män. Det finns en tydlig överpresentation av män då även de utomstående utgörs av män, andra mäns byggfirmor, manliga kollegor osv.

Sammanfattning:

1. Korruptionen i målet kan inte kopplas till något kommunalt bolag
2. Ja, personerna i målet var involverade i homogena nätverk
3. Alla misstänkta i målet var män
4. Ja, det finns indikatorer som tyder på en enskild individs initierande av korruptionen

FUP 3 (B14942-10)

En teknisk chef vid det kommunala bostadsbolaget Poseidon mottog tegel till ett värde av dryga 40 000 kronor utav ett byggbolag till sin privata villa.

Bolagisering:

Målets enda misstänkta arbetade inom det kommunala bostadsbolaget Poseidon.

Bad apples:

Vid sidan av fördomen att nästintill alla personer som misstänks för brott potentiellt sett kan kopplas till bad apple, så finner jag inga uttalanden i förhör med Misstänkt (1) som tyder på likande egenskaper.

Homogena nätverk:

I förhöret med Misstänkt (1) framgår inget som tyder på att homogena nätverk var en inspelande faktor.

Kön:

Den enda misstänkta i fallet var man. Även de som varit inblandade i händelsen var män, exempelvis kollegor som hörts och leverantören av tegel.

Sammanfattning:

1. Korruptionen kopplas till bolagiserad kommunal verksamhet
2. Inget i förhören kan kopplas till homogena nätverk

3. Målets enda misstänkta var man
4. Det finns inget som indikerar att en enskild individ initierat händelserna

FUP 4 (B 16336-10)

En fastighetsingenjör anställd vid det kommunala bostadsbolaget Poseidon mottog elinstallationer till ett värde av 80 000 kronor på sin privata fastighet, vilka Poseidon fått betala. Projektledaren (Misstänkt 1) på elbolaget som genomförde installationerna fakturerade det kommunala bolaget Poseidon (vilket sedan tidigare är en stor kund) kostnaden istället för Misstänkt (2).

Bolagisering:

En av de två misstänkta arbetade vid tid för händelserna på det kommunala boastadbolaget Poseidon. Tecken som tyder på bolagiseringseffekter, så som bristande transparens, omnämns inte i förhören.

Bad apples:

Vid genomläsning av förhör med Misstänkt (1) (personen som även är Misstänkt 3 i FUP 1) framgår det efterhand att denne kan tänkas ha egenskaper som kan kopplas till bad apple. Fallets händelseförlopp ändras från början av förhöret till slutet då Misstänkt (1) i början inte talar sanning om sin inblandning i elarbetena. Det visar det sig att Misstänkt (1) spelat stor roll för händelseutvecklingen.

Misstänkt (1) som kontaktperson har varit central för händelseutvecklingen (framgår i förhör med diariernr: 1400-K158196-10).

Homogena nätverk:

Genom förhören framkommer det att flera av de inblandade parterna haft förhållandevis långtgående relationer och liknande arbetslivserfarenheter.

Det framgår att Misstänkt (1) och Annan (1) arbetat på samma arbetsplats under en relativt lång tid, och vid slutet båda på liknande positioner. Även relationen mellan dessa kommer på tal i förhören, och beskrivs av Annan (1) såhär,

Tillfrågad hur kontakten har varit med Misstänkt (1) genom åren eftersom fhl då har förstått att dom har ett antal år tillsammans på elföretag (1), Misstänkt (1) har ju varit projektledare sen 99 och Annan (1) blev det sen 2007 så uttryckte han ja dom har väl

gjort en hel del jobb tillsammans, kanske spelat innebandy tillsammans och pratat på jobbet. Men det blev en sorts arbetskamratskänsla.
(diariernr:1400-K158169-10, s.128)

Ytterligare en, Annan (2), beskriver sin relation till Misstänkt (1) och uttrycker sig i förhör såhär,

*Förhørsledare: Har du någon form av privat relation (till Misstänkt 1).
Annan (2): Naej...det är lite grann, kan hända, jag har ju knappt varit hemma hos han.
Vi har la åkt skidor någon gång ihop. Och så. För 25 år sedan så seglade vi ihop en vecka.*
(diariernr:1400-K158169-10, s.141)

Detta utdrag tyder på att parterna delar en gemensam historia som kan ha påverkat deras agerande och därmed föranlett händelserna. Relationen mellan de två misstänkta beskrivs dock ytterst kortfattat i förhör med Misstänkt (2) på detta vis,

*FL: Är ni nära vänner?
Misstänkt (2): Nej inte på det viset att vi är hemma och dricker kaffe och såna saker, det är vi absolut inte. Jag har aldrig varit hemma i hans hus heller, så att...
FL: Du vet att han har hus i alla fall?
Misstänkt (2): Ja det vet jag. Han har ju ärvt sin fars hus, det vet jag.
FL: Så eran relation är kanske mer arbetsmässig?
Misstänkt (2): Det är bara det egentligen.*
(diariernr:1400-K158169-10, s.190)

Vid analys av förhören framgår det att dessa (Misstänkt 1 och 2) av naturliga skäl hade kontinuerlig kontakt på grund av att den ena var projektledare på den andres villa och beskriver relationen som ”egentligen mer arbetsmässig”.

Personerna inom elbolaget kan anses dela en gemensam historia då de för relativt länge sedan umgåtts privat på diverse resor. Relationen till Misstänkt (2) framhåller man inte är en sådan. Det framgår inte heller att denne varit delaktig i de aktiviteter som nämns.

Kön:

De personer som varit inblandade i fallet, antingen som misstänkta/tidigare misstänkta, vittne eller annan var alla män, utom en kvinna (respektive).

Sammanfattning:

1. Korruptionen i målen kopplas till bolagiserad kommunal verksamhet
2. Personerna i målen var involverade i homogena nätverk
3. De misstänkta i målet var män
4. Det finns inga indikatorer i förhören som tyder på att händelserna har initierats av en enskild individ

FUP 5 (B 17904-10)

Anställd av Poseidon mottog en jacuzzi, självgående dammsugare, högtryckstvätt och ett antal spotlights av en färgaffär med vilken Poseidon hade ramavtal gällande färg osv.

Bolagisering:

Genom förhör framkommer det att två av fyra arbetade inom det kommunala bostadsbolaget Poseidon. De två andra arbetade som butikschef samt chef för färgaffär (1).

Det framkommer genom förhör att färgföretaget och tillhörande butiks regler gällande attesträtt och vilka typer av varor som kan beställas och säljas till rabatterat pris inte följts.

Detta visar sig delvis genom förhör med Misstänkt (2) som beskriver arbetet såhär,

Fhl: Vem anser du ha ansvar för att det skrivits en faktura där du attesterat och sedan har Poseidon betalat den?

(Misstänkt 2): Jag har ansvaret att kontrollera att färgen har levererats. Men vi har inte tid att kontrollera alla dessa fakturor. Detta har vi påtalat för våra chefer. De har svarat att det är viktigast att kontrollera de fakturor som våra entreprenörer har utfört. (diariernr:1400-K188144-10, s.268)

Detta kan påvisa den typ av bristande rutiner som kan kopplas till effekter av bolagisering där effektivitet blir premierat över regelmässigt utförande, dock nämns inget explicit som kan kopplas till effekter så som bristande transparens.

Bad apple:

I förhör med Misstänkt (2) angående jacuzzin denne fått av chefen för färgaffär (1) poängterar Fhl att ID-märkningen på karet var borta vilket försvårar identifieringen av det och samtidigt ”passar Misstänkt (2) väl” i syfte att inte kopplas till ett specifikt kar som kan saknas av någon. Tidigare har Misstänkt (2) menat att ID-märkningen försvunnit naturligt vid frakt då karetets front lossat, men Fhl har varit i kontakt med leverantören och funnit motbevis,

Fhl: Jag har kontrollerat denna uppgift med leverantören. De säger att den inte lossnar av sig själv. De säger att den sitter med en stark vidhäftningsförmåga och kan ej trilla av under transport. Demontering måste ske manuellt för hand.

Misstänkt (2): Ok

(diariernr:1400-K188144-10, s.275)

Detta kan tyda på att personen i fråga aktivt undanröjt bevis vilket således betyder att denne varit väl medveten om att agerandet inte var tillåtet men ändå genomfört det. Detta möjligen kan kopplas till den typ av egenskaper som bad apples påstås ha. Detta är dock enbart ett steg på vägen och inte ett initierande beslut som öppnade upp för korruptionen.

Homogena nätverk:

Genom förhör framkommer det genom vissa uttalanden att de hörda har relationer som potentiellt kan vara mer än ”affärsmässiga”, men generellt benämns relationerna som sådana. Exempelvis menar Misstänkt (1) att han och Misstänkt (3) har en affärsmässig relation vilket framgår på detta vis,

Fhl: Vad har du för relation till Misstänkt (3)?

(Misstänkt 1): Inte mer än att vi pratar i telefon ibland om jag skickar upp en hyresgäst eller om han ringer om något är oklart. Inget privat alls. Jag blandar aldrig ihop jobb och privat. Den enda gången är om det är julbord eller firmafest. Vi har försökt få till en after work under tre års tid som aldrig blivit av.

(diariernr:1400-K188144-10, s.183)

Misstänkt (2) beskriver sin relation till Misstänkt (3) på likande vis,

Fhl: Misstänkt (3), vad har du för förhållande till honom?

(Misstänkt 2): Man kanske är uppe någon gång varannan vecka (på färgaffär 1). Mest är det andra som står där som säljare. Vi har en ren arbetsrelation.

(diariernr:1400-K188144-10, s.258)

Det framgår att Misstänkt (1) varit anställd vid Poseidon sedan 2005, men vad han gjort innan det nämn sin te. Det kan dock antas att eftersom han vid tillfälle för händelserna ansvarade för 245 lägenheter och var husvärd hade tidigare erfarenhet av branschen. Misstänkt (2) har arbetat som bovärd på samma kontor inom samma område på Poseidon sedan 2001. I grunden är han utbildad murare med snickeribakgrund, grundutbildning i el och VVS, samt reparationer och installationer av vitvaror (Diariernr:1400-K188144-10, s.262).

Misstänkt (3) hade vid tid för händelserna arbetat på färgaffär (1) som butikschef i fyra år.

Misstänkt (4) har varit VD för bolaget som äger färgaffären sedan 1999 och är i grunden målare.

De framgår genom förhör att de flesta av de inblandade har relativt stor tidigare erfarenhet av branschen, men huruvida de delar en gemensam historia eller känt varandra innan de årtal som nämns ovan framgår inte.

Kön:

I detta mål är alla fyra misstänkta män. Återigen omnämns endast tre kvinnor i förhören och enbart i egenskap av respektive till någon av de misstänkta eller som ”hon på kontoret”.

Sammanfattning:

1. Korruptionen i målen kopplas till bolagiserad kommunal verksamhet
2. Det framgår inte att de inblandade personerna var involverade i homogena nätverk
3. Alla misstänkta i målet var män
4. Det finns inga indikatorer i förhören som tyder på att händelserna har initierats av en enskild individ

FUP 6 (B 11893-11)

En distriktschef för det kommunala bostadsbolaget Poseidon beställde vitvaror till sin privata bostad genom en leverantör till kommunen utan att betala.

Bolagisering:

Personen som står misstänkt i detta fall arbetade vid tid för händelserna på det kommunala bostadsbolaget Poseidon. Misstänkt (1), som befunnit sig i branschen under lång tid, redogör snabbt för de förändringar som skedde i samband med att Göteborgshem blev Poseidon, och då kommunens egen entreprenadavdelning avslutades. Han beskriver delvis detta snabbt såhär,

Fhl: Vad hade du för relation med Annan (1)?

(Misstänkt 1): Han var leverantör till oss och skötte löpande VVS till distriktet. Vi hade ingen privat relation. På den tiden var ramavtalen lite friare. Nu måste man alltid tillfråga den som står högst upp. Då gjorde de mycket arbeten för oss. Det fanns inte lika många att välja mellan på den tiden. Företag (1) var ofta anlitade på grund av bra service och bra kännedom om områdena. Annan (1) har jobbat hela sitt liv med dessa fastigheter, han hade stor kunskap.

(diariernr:1400-K188163-10, s.44)

Detta uttalande tyder på att efter Göteborgshems egen entreprenadavdelning avknoppades och man istället anlidade underleverantörer, och (vad Misstänkt (1) antyder) innan upphandlare var tvungna att följa listor noggrant var det mycket friare att anlita entreprenader. Detta kan ha inneburit att under denna period av upphandling utan krav att följa listor, kunde parterna agera friare och med lägre grav av insyn vilket kan ha möjliggjort korrupcion. I förhören finner jag stöd för mekanismens inverkan och möjliggörande av korrupcionen.

Bad apple:

I detta fall kan Misstänkt (1) tänkas utgöra en ”spindel i nätet” då denna haft möjlighet att genomföra köpet av vitvarorna på ett helt lagligt vis men istället själv kontaktat Annan (1) för uppgörelsen. Det framkommer att det enbart är han som sköter räkningar osv, vilket utesluter möjliga misstankar mot hans respektive, och på grund av den relativt höga summan (dryga 20 000 kronor) att betala kan man tycka att den fakturan bör vara svår att glömma av. Trots detta menar Misstänkt (1) att så var fallet,

Fhl: Vi har letat efter denna betalning från samtliga av dina konton på Nordea utan att hitta den, har du någon förklaring till det?

(Misstänkt 1): Ja, jag har fått fakturan och den måste ha blivit liggande och ej blivit betald. Det är slarvigt naturligtvis.

(diariernr:1400-K188163-10, s.46)

Personen i fråga initierade ”köpet” av vitvarorna men uteblir med betalningen vilket gör att transaktionen utgör en muta. På bas av detta kan Misstänkt (1) potentiellt utgöra en ”spindel i nätet”.

Homogena nätverk:

Det framkommer genom förhören att Misstänkt (1) arbetat med olika saker på Poseidon sedan 1978, även att det då etablerades ”kompisgäng” som reste till fjällen tillsammans.

Misstänkt (1) har varit på samma arbetsplats under så pass lång tid kan denne kan beskriva omstruktureringen till kommunal verksamhet i bolagiserad form, vilket också ges som anledning till resorna. Då Göteborgshem (senare Poseidon) knoppade av och sålde entreprenadavdelningen ville arbetskamraterna hålla kontakten och anordnade skidresor.

Misstänkt (1) deltog i dessa resor tre gånger, första gången 1998 och senast 2007.

Fhl undrar även om Misstänkt (1)s relation till den numera avlidne arbetsledaren Annan (1), eftersom det var genom denne Misstänkt (1) kunde tillskansa sig vitvarorna utan att betala.

Misstänkt (1) beskriver den såhär,

Fhl: Annan (1), när träffade du honom första gången?

(Misstänkt 1): Jag träffade honom 1986 när jag började beställa tjänster av honom men jag kan ha träffat honom redan när jag började jobba 1978. Han jobbade som arbetsledare på Göteborgshems VVS avdelning. Han följde med till företag (1) vid avknoppningen.

(diariernr:1400-K188163-10, s.51)

Häri framgår att personerna som var inblandade i händelsen träffades för länge sedan, och båda har gissningsvis någon typ av utbildning gällande arbetet sedan tidigare. Båda hade erfarenhet av branschen och hade arbetsuppgifter som tillät eget utövande vilket således kunnat möjliggöra korruption.

Baserat på förhören kan det alltså konstateras att vissa av de inblandade i fallet och branschen delar umgänge och en gemensam historia, vilket därför tolkas som ett homogent nätverk.

Kön:

I förhören framgår det att alla hörda är män, utom en kvinna som hörs i egenskap av respektive till Misstänkt (1).

Sammanfattning:

1. Korruptionen i målen kopplas till bolagiserad kommunal verksamhet samt kan ha föranletts av dess påstådda effekter
2. Personerna i målet var involverade i homogena nätverk vilka legat till grund för korruptionen
3. De inblandade i målen var män
4. Det finns indikatorer i förhöret som tyder på att händelserna har initierats av en enskild individ

FUP 7 (B 6251-11)

Döttrar till en projektledare anställd vid en kommunal förvaltningsenhet fick arbeten till ett värde av 17 700 kronor utförda på deras privata bostäder av ett byggbolag med vilket kommunen hade ramavtal.

Bolagisering:

Varav de två misstänkta arbetade en inom bolagssfären.

Det framkommer i förhör med Vittne (1) som arbetade för byggföretag (1) att det vid tid för händelserna fanns en bristande rutin angående arbetsordrar, vilket kan ha möjliggjort korruptionen. För att klargöra händelseförloppet angående hur en kommunanställd kan beställa arbete privat utan att sedan betala för det undrade Fhl hur man på byggföretagets sida hanterade arbetsorder.

Fhl: Vem kom med iden, fanns det någon arbetsorder?

(Vittne 1): Det var bara muntligt. Det sades ingenting om att det var Misstänkt (1)s dotters förråd. Jag har nog aldrig sett en arbetsorder skriftligt. Man får ett uppdrag och så antecknar jag under tiden vad som skall göras.

(diariernr:1400-K41675-11, s.38)

Detta kan tyda på de generella effekterna av att ett bolag bedrivs med vinstintresse på en konkurrensutsatt marknad och därmed kräver snabba beslut och handlingskraftighet. Detta kan ha bidragit till företagets bristfälliga arbetsordersystem vilket kan ha underlättats av den generellt begränsade insynen som finns kring bolag.

Bad apple:

Det framkommer relativt tydligt att Misstänkt (1) varit drivande för händelserna. Delvis då det var hos dennes döttrar arbetet utfördes, samt att det var han som initierade arbetet. Detta framkommer genom uttalande med Misstänkt (1) såhär,

Fhl: Renoveringen som är utförd av personal från byggföretag (1), berätta om den?

(Misstänkt 1): Det handlar om att jag hade lovat att göra det jobbet för min dotter. Det var att isolera ett förråd på hennes tomt. Men så använde jag personal från byggföretag (1) istället. Jag hann inte med helt enkelt, tiden gick ifrån mig. Ja, det blev så.

[...]

Jag talade med Misstänkt (2) om detta.

(diariernr:1400-K41675-11, s.93)

Häri redogörs för hur Misstänkt (1) resonerade och varför denne beslutade att ta initiativ till händelserna. Även i förhör med Misstänkt (2) framkommer att Misstänkt (1) var initiativtagare,

Fhl:[...]

(Misstänkt 2): Misstänkt (1) frågade bara om vi kunde isolera ett förråd.[...]

(diariernr:1400-K41675-11, s.99)

Homogena nätverk:

Genom förhör framkommer det att Misstänkt (1) totalt arbetat på kommunen i 30 år. Misstänkt (2) berättar att denne varit anställd av byggföretag (1) sedan 1978-79. Först som snickare, sedan arbetsledare och till sist platschef, vilket han varit sedan 1997-98. Han beskriver även kopplingen till Misstänkt (1),

*Fhl: Hur länge har du känt Misstänkt (1), hur många projekt har ni genomfört?
(Misstänkt 2): Säg att jag har känt honom sedan jag blev platschef, men innan när jag var arbetsledare under två år hade till viss del med honom att göra då med. Vi har haft mellan 50-100 projekt per år för LFF. [...]
(diariernr:1400-K41675-11, s.99)*

Häri framkommer att de troligtvis arbetat tillsammans under en längre tid. Det framgår dock inte om det rör sig om ett homogent nätverk.

Kön:

I målet förhörs totalt åtta personer, sex av dessa var män och två kvinnor. De två misstänkta var män.

Sammanfattning:

1. Korruptionen i målen kopplas till bolagiserad kommunal verksamhet samt kan ha föranletts av dess påstådda effekter
2. Det framgår inte huruvida personerna var involverade i homogena nätverk
3. De inblandade i målen var män
4. Det finns indikatorer i förhöret som tyder på att händelserna har initierats av en enskild individ

Slutsats och diskussion

Studien ämnade dels undersöka hur orsaksfaktorer som tidigare forskning framlagt visar sig i förhör med personer inblandade i korruptionsbrott, samt undersöka hur mekanismen homogena nätverk opererar på individnivå. Nedan visas en sammanställning av resultaten som härrör till det förstnämnda syftet:

	FUP 1	FUP 2	FUP 3	FUP 4	FUP 5	FUP 6	FUP 7
1) Kan korruptionen i målen kopplas till bolagiserad kommunal verksamhet samt ha föranletts av dess påstådda effekter?	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
2) Finns det indikatorer i förhören som tyder på att händelserna har initierats av en enskild individ?	Nja, inte explicit uttalade	Ja	Nej	Inte explicit uttalat	Nej	Ja	Ja
3a) Har händelserna i korruptionsmålen föranletts av personers involvering i homogena nätverk?	Nja, inte explicit uttalade	Ja	Nej	Ja, delvis	Nja, ej uttalat gemensam historia	JA, flertalet gemensamma resor	Nej
4) Var de inblandade i målen män?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

Tabell 1: Sammanfattning/förekomst av teorier testade på materialet

Studiens frågeställning angående bolagssfären får stöd då resultatet visar att korruptionen framförallt förekom i sammanhang där kommunala bolag agerade. Det framgår tydligt genom förhören att alla mål hade koppling till Göteborgs kommun, antingen genom kommunala bolag eller genom fackförvaltningar som haft ramavtal med privata bolag. Det framkom även aspekter som tyder på effekter av bolagisering i form av uttalanden som visar på bristande transparens, dålig uppföljning och press från bolagen på individerna att arbeta effektivt och ”få saker gjorda”. Det framgår även att fler av de hörda upplevde det så kallade ”regelmässiga ingenmanslandet” i övergången från då kommuner bedrev egna entreprenadavdelningar till att man upphandlade privata företag. Flera upphandlare hänvisar oklara fakturor och val av upphandlingar till det faktum att det en tid inte fanns några tydliga ramar att förhålla sig till. Det är vid denna tid många av målens händelser äger rum vilket ger en relativt tydlig indikator på att minskad transparens kombinerat med för lite förhållningsregler möjliggör korruption. Denna mekanism är väldigt framträdande i flertalet av förundersökningsprotokollen, vilket troligtvis kan härledas till det faktum att Göteborgs Stad sticker ut i statistiken då det gäller antal kommunala bolag. Amnå et al. (2013) visar att Göteborgs Stad år 2013 hade ägarintressen i 130 bolag, vilket skiljer sig avsevärt från Stockholms Stads 17 bolag, Malmö Stads 18 bolag och Uppsalas Stads 16 bolag. Det har

senare skett omstruktureringar kring förvaltningen av bolagen inom Göteborg Stad, och de har blivit färre. Enligt H. Spjuth från Stadsledningskontoret i Göteborg (personlig kommunikation, 20 okt, 2016) i oktober i år hade kommunen totalt ägarintressen i 95 bolag vilket potentiellt kan vara en konsekvens av medvetenhet angående riskerna med kommunala bolag.

Huruvida korruptionen kan kopplas till en enskild individs handlande varierar. I vissa fall framgår det tydligt att misstänkta tagit initiativ till händelsen och därmed spelat en nyckelroll. Denna typ av information kan även utebli helt, vilket ovan nämnt kan bero på att den i sig möjligtvis inte tillför något till utredningen. Mekanismen bad apple har exempelvis gjort sig tydlig genom uttalanden så som det ur FUP 7, med Misstänkt (1) där han tydligt nämner att ”jag hade lovat” och ”Jag hann helt enkelt inte med [...]”. Genom dessa framgår att personen varit initiativtagare till händelserna. Detta innebär således att om denne inte varit inblandad hade händelserna aldrig ägt rum. Explicita uttalanden som dessa är dock sällan förekommande. Det kan sannolikt härledas ur det faktum att de flesta misstänkta motsätter sig delgivningen om brott vilket generellt sett medför en återhållsamhet från den misstänktes sida vilken genomsyrar förhöret.

Huruvida teorin om bad apple kan förklara viss korruption är forskare oense om. Vissa menar att det absolut går att härleda korruption till en enskild individ och dennes egenskaper medan andra menar att det istället handlar om att personer agerat på grund av kontext och kultur. I fallet framkommer aspekter som tyder på både göteborgsandan och effekter av den beryktade byggbranschen samt interna kulturer som inverkat. I detta fall är det alltså snarare troligt att enskilda individer agerat som ”spindeln i nätet” och därmed gett utlopp åt dessa systematiska brister istället för personliga egenskaper.

Resultaten gällande kön var enhetliga. Det var den tydligast förekommande mekanismen genom alla förhör och frågeställningen ”var aktörerna i målen män?” får definitivt stöd. I alla mål visade det sig att alla misstänkta och tidigare misstänkta vara män. Även en överhängande majoritet av perifera aktörer var män. De kvinnor som förekom som vittne/annan eller i förhör enbart nämndes i förbifarten var generellt sett respektive, barn eller anställda/kollegor till de misstänkta männen. Baserat på resultatet är det intressant att spekulera kring anledningarna. Eftersom alla mål som undersökts varit kopplade till både bygg- och fastighetsbranschen kan man fråga sig om det beror av ett generellt branschproblem eller om det ligger i branschens generella mansdominans.

Studiens resultat pekar i riktningen att korrupta handlingar i större utsträckning begås av män, men då jag inte varierat kön kan jag inte dra några faktiska slutsatser.

Ett tydligt homogent nätverk skildrades i FUP 6 genom förhör med Misstänkt (1) som beskriver de skidresor som arbetskompisgänget åkte på. Resorna startade någon gång på 1970 eller 80-talet i syfte att hålla kontakten kollegor emellan. Genom uttalande framkommer det tydligt att fanns en gemensam historia på arbetsplatsen vilken pekar på att umgänge och vänlighet har lagt grunden för de vänskapsrelationer som bidragit till en tillåtande intern kultur och öppnat upp för vänskapskorruption. Även det faktum att de två inblandade parterna träffades 1978 talar om en gemensam historia som kan ha lagt grunden för de korrupta handlingarna 2007. Mekanismen kan även finnas i ”lika barn leka bäst”-principen och det faktum att alla inblandade generellt sett hade likande bransch- och arbetslivserfarenheter.

Gällande studiens första syfte fick frågeställningarna varierande stöd. Frågeställning 1) angående bolagisering får närapå fullt stöd då alla utom ett mål var kopplat till ett kommunalt bolag. Frågeställning 2), rörande bad apple förekommer varierade i målen. I vissa mål framkommer det tydligt att det funnits en ”spindel i nätet”, vilket inte alls finns i andra. Även frågeställning 3a) om homogena nätverk får varierande stöd men framgår i vissa mål som centrala och med stor tydlighet. Frågeställning 4) angående kön får stöd då alla involverade i alla mål var män. Mest konkret var stödet framförallt för kön som förklaringsfaktor, och även bolagiseringen.

I början av studien betraktades Göteborgshärvan som ett fall som kunde ställa exempelvis teori om homogena nätverk på sin spets då har mycket gemensamt med götevorgsandan, vilket dock inte visade det sig överensstämma med alla mål i fallet. Att teorin enbart fick stöd i cirka hälften av målen kan förmodligen delvis härledas till det faktum att jag enbart kunde utläsa mekanismen genom explicita uttalanden om sådana. Det är begripligt att misstänkta personer vid förhör ogärna utvecklar berättelser mer än nödvändigt vilket blir tydligt i vissa förhör då de svarar flyktigt eller med ”ingen kommentar”, vilket resulterar i att mekanismen uteblir. Homogena nätverk framkom ibland desto tydligare vid förhör med icke misstänkta då dessa (i större utsträckning) kunde utveckla händelseförloppen utan oro för att potentiellt delges hårdare straff. Det kan även bero på att homogena nätverk inte funnits eller spelat roll för händelseförloppet.

Flera misstänkta hänvisar även till byggbranschen, ofta i syfte att förklara och legitimera sitt agerande och pekar på att ”det är så det går till”, eller ”så har vi alltid gjort”. Denna typ av

mekanism är svår att skilja från institutionell teori och homogena nätverk då båda refererar till att ”det sitter i väggarna”. Argumentationen ligger även i linje med göteborgsandans, vilken kännetecknas av pragmatisk handlingskraft och synbara resultat.

Ett försök att skilja på dessa och urskönja essensen ur homogena nätverk samt hur mekanismen verkar på individnivå görs nedan.

Hur opererar mekanismen homogena nätverk på individnivå?

Studiens resultat ger flera fingervisningar på hur mekanismen tar sig i uttryck. Jag finner att mekanismen återkommer i framförallt fyra idealtyper, dess karaktäriseras av De väldigt goda vännerna, De tidigare väldigt goda vännerna, Arbetskollegor som ses över en kaffe, och De som arbetat tillsammans sen 1978, men inte som vänner. Vad som karaktäriserar dessa idealtyper redovisas nedan.

Idealtyper Homogena nätverk

Beskrivningar av relationer där korruption ägt rum

De väldigt goda vännerna	<ul style="list-style-type: none"> • Nära relation både på arbetet och privat • Samarbetar väl på arbetet • Umgås gärna i festliga sammanhang utanför arbetet
De tidigare väldigt goda vännerna	<ul style="list-style-type: none"> • För många år sedan umgåtts de mycket privat, exempelvis på resor • Kan numera inte hävda att de känner varandra
Arbetskollegor som ses över en kaffe	<ul style="list-style-type: none"> • Dricker kaffe tillsammans på arbetstid och samtalar om livet i allmänhet • Relationen benämns som ”enbart arbetsrelaterad”
De som arbetat tillsammans sen 1978 men inte som vänner	<ul style="list-style-type: none"> • Personerna har varit kollegor eller arbetat i nära varandra under lång tid • Benämner relationen som ”ren affärsrelation” • Blandar aldrig ihop arbetsliv och privatliv

Tabell 2: Idealtyper:
Beskrivningar av relationer där
korruption ägt rum

Det ska tilläggas att inte alla vänskaper eller gemensamma historier mellan kollegor är orsaker till korruption, men det har visat sig att gränsen är tunn mellan en sund och en korrupt vänskapsrelation. I BRÅ (2014) menar man att de relationer som övergår till korruption ofta bygger på att de inblandade känt varandra sedan barndomen och har långtgående vänskapsband, samt att det krävs mycket för att det ska inträffa. Studiens resultat och idealtyperna pekar dock på att så inte är fallet. Genom förundersökningsprotokollen framkom att man inte behöver vara väldigt nära vän för att ägna sig åt korruption tillsammans om omgivande förutsättningar och social kontext stödjer ett sådant beteende, vilket inte är i linje med vad BRÅ (2014) menar.

Denna studie bidrar till behovet av kunskap om hur och varför korruption förekommer i förhållande till homogena nätverk. Genom denna typ av studie undersöks hur mekanismen fungerar i praktiken och vars resultat kan användas i arbete för att stävja utbredningen av korruption, därför uppmanas även ytterligare forskning på området. Då studiens resultat tyder på att även homogena nätverk som inte härstammat ur barndom eller långtgående vänskapsband är en orsaksfaktor till korruption öppnar det upp för behov av ytterligare forskning som preciserar mekanismerna.

Referenser

- Amná, E., Czarniawska, B., & Marcusson, L. (2013). Tillitens gränser: Granskningskommissionens slutbetänkande. Tillgänglig: <https://goteborg.se/wps/wcm/connect/6284e242-b0ac-426b-a585-331fdd2d2422/13+juni+2013+Tillitens+gr%C3%A4nser,+Granskningskommissionens+slutbet%C3%A4nkande+.pdf?MOD=AJPERES>
- Ashforth, B. E., Gioia, D. A., Robinson, S. L., & Trevino, L. K. (2008). Re-viewing organizational corruption. *Academy of Management review*, 33(3), 670-684.
- Brottsförebyggande rådet. (2013). Den anmälda korruptionen i Sverige: Struktur, riskfaktorer och motåtgärder. Rapport 2013:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet. (2014). Korruption i Myndighetssverige: Otillåten påverkan mot insider. Rapport 2014:4. Stockholm. Brottsförebyggande rådet.
- Dollar, David, Raymond Fisman, and Roberta Gatti. (2001). Are women really the “fairer” sex? Corruption and women in government. *Journal of Economic Behavior & Organization* 46.4, 423-429.
- Erlingsson, G. Ó., Bergh, A., & Sjölin, M. (2008). Public corruption in Swedish municipalities—trouble looming on the horizon?. *Local Government Studies*,34(5), 595-608.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4 uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
- Esarey, J., & Chirillo, G. (2013). “Fairer Sex” or Purity Myth? Corruption, Gender, and Institutional Context. *Politics & Gender*, 9(04), 361-389.
- Höglund, J. (2012, 18 jan). Lista: Göteborgshärvan i sammanfattning. Göteborgs-Posten. Hämtad 2016-12-08, från <http://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/dom-i-st%C3%B6rsta-mutm%C3%A5let-1.469612>
- Kish-Gephart, J. J., Harrison, D. A., & Treviño, L. K. (2010). Bad apples, bad cases, and bad barrels: meta-analytic evidence about sources of unethical decisions at work. *Journal of applied psychology*, 95(1), 1.
- Loxbo, K. (2010). Vaksamhet mot korruption och New Public Management. *Scandinavian Journal of Public Administration*, 14(3and4), 37-60.
- Mocan, N. (2008). What determines corruption? International evidence from microdata. *Economic Inquiry*, 46(4), 493-510.
- Olsen, J. P. (2009). Change and continuity: an institutional approach to institutions of democratic government. *European Political Science Review*,1(01), 3-32.
- Olsen, John. P. & March, James. G. (1989). *Rediscovering institutions: The organizational basis of politics*. New York: The Free Press.

Pierre, Jon, & Rothstein, Bo (2010). Reinventing Weber: The role of institutions in creating social trust. *The ashgate research companion to new public management*. Aldershot: Ashgate.

Rothstein, Bo (2016). Corruption, Gender Equality and Feminist Strategies. QOG. Working Paper Series 2016:9. Tillgänglig:

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/46049/1/gupea_2077_46049_1.pdf

Sjöstrand, M. & Wallgren, M. (2014). Incitament mot korruption (Kandidatuppsats).

Göteborg: Institutionen för Offentlig Förvaltning, Göteborgs universitet. Tillgänglig:

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/38058/1/gupea_2077_38058_1.pdf

Statskontoret. (2012). Köpta relationer – Om korruption i det kommunala Sverige.

Stockholm: Statskontorets rapport 2012:20

Statskontoret. (2015). Reformen i offentlig sektor. Perspektiv och erfarenheter från

enkätundersökningen med högre chefer i statsförvaltningen. Stockholm: Statskontorets rapport 2014/197-5

Stensöta, Helena, Wängnerud, Lena & Svensson, Richard (2015). Gender and Corruption:

The Mediating Power of Institutional Logics. *Governance* 28.4, 475–496.

Stensöta, Helena & Wängnerud, Lena (2016). Gender, Politics, and Corruption: The Oxford

Research Encyclopedia of Politics. Opublicerat manuskript.

Sung, Hung-En (2003). Fairer sex or fairer system? Gender and corruption revisited. *Social Forces*, 82(2), 703-723.

Swamy, Anand, Knack, Stephen, Lee, Young, & Azfar, Omar (2001). Gender and

corruption. *Journal of development economics*, 64(1), 25-55.

Towns, Ann (2010). Kultur inför rätta? Kön, nation och civilisation i polisförhör om mäns

dödliga våld mot kvinnor. I M. Jansson et al. (Red.), *Den nationella väven. Feministiska analyser*. (s. 51-71). Lund: Studentlitteratur.

Wängnerud, Lena (2012). Why women are less corrupt than men. I S. Holmberg (Ed.), *Good*

Government: The Relevance of Political Science (s.230-250). Edward Elgar Publishing.